

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาวิจัยความพร้อมในการจัดการศึกษาเพื่อการให้บริการทางการศึกษาแก่ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวและราชอาณาจักรกัมพูชา ในสถานศึกษาตามแนวชายแดน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จังหวัดอุบลราชธานี โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับความพร้อมในการจัดการศึกษา เพื่อการให้บริการทางการศึกษาของประเทศเพื่อนบ้าน เพื่อเปรียบเทียบความพร้อม ในการจัดการศึกษา เพื่อการให้บริการทางการศึกษาของประเทศเพื่อนบ้าน และเพื่อนำเสนอแนวทางการพัฒนาสถานศึกษาตามแนวชายแดน ให้เป็นแหล่งบริการทางการศึกษาของประเทศเพื่อนบ้าน

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่จัดการเรียนการสอนระดับชั้นมัธยมศึกษา ปีที่ 1-6 ที่ตั้งอยู่ตามแนวชายแดนประเทศเพื่อนบ้านในพื้นที่จังหวัดอุบลราชธานี จำแนกเป็น ผู้บริหารสถานศึกษา 48 คน และครูผู้สอน 529 คน รวมทั้งหมด 577 คน ซึ่งสถานศึกษาดังกล่าว ผู้วิจัยเลือกโดยสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Random Sampling) ได้ทั้งสิ้นจำนวน 15 แห่ง

โดยผู้วิจัยได้กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างตามตารางสำเร็จรูปของ เกรจซี และมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970, p. 608 อ้างถึงใน พิสนุ พองศรี, 2550, หน้า 109) ได้จำนวนผู้บริหารสถานศึกษาทั้งสิ้น 43 คน และจำนวนของครูผู้สอนทั้งสิ้น 223 คน รวมกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 266 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ เรื่องความพร้อมในการจัดการศึกษา เพื่อการให้บริการทางการศึกษาของประเทศเพื่อนบ้านในสถานศึกษาตามแนวชายแดน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จังหวัดอุบลราชธานี และแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาสถานศึกษาตามแนวชายแดนให้เป็นแหล่งบริการทางการศึกษาของประเทศเพื่อน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและการทดสอบค่าที (*t-test*)

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยความพร้อมในการจัดการศึกษาเพื่อการให้บริการทางการศึกษาแก่ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวและราชอาณาจักรกัมพูชา ในสถานศึกษาตามแนวชายแดน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จังหวัดอุบลราชธานี ผลการวิจัย พบว่า

1. ความพร้อมในการจัดการศึกษา เพื่อการให้บริการทางการศึกษาของประเทศ

สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวและราชอาณาจักรกัมพูชา โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เรียงค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ด้านบุคลากร ด้านอาคารสถานที่และอุปกรณ์การศึกษา ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน

ด้านวิชาการ พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อเรียงลำดับค่าเฉลี่ย 3 ลำดับแรกจากมากไปหาน้อย คือ สถานศึกษาจัดการศึกษาที่มีคุณภาพและมาตรฐาน ตามตัวชี้วัดของ สมศ. โดยจัดให้มีการวัดคุณภาพการจัดหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ สามารถตรวจสอบได้ สถานศึกษาจัดให้มีการวัดผลและประเมินผลผู้เรียน โดยใช้เครื่องมือที่หลากหลายเหมาะสมกับผู้เรียนที่แตกต่างกันในด้านเชื้อชาติ ศาสนาและวัฒนธรรม สถานศึกษา สนับสนุนให้นักเรียนของประเทศไทยได้เรียนรู้เกี่ยวกับภาษาวัฒนธรรมและวิถีชีวิตความเป็นอยู่ ของประเทศเพื่อนบ้าน และลำดับสุดท้าย คือ สถานศึกษามีเครือข่าย ข้อตกลงหรือความร่วมมือ ทางวิชาการกับสถานศึกษาของประเทศเพื่อนบ้าน เช่น การเยี่ยมเยียน การแลกเปลี่ยนนักเรียน หรือบุคลากร การศึกษาดูงาน

ด้านบุคลากร พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อเรียงลำดับค่าเฉลี่ย 3 ลำดับแรกจากมากไปหาน้อย คือ บุคลากรมีความสามารถในการสื่อสารภาษาของประเทศ เพื่อนบ้าน ได้อย่างน้อย 1 ภาษา ผู้บริหารและครูผู้สอนมีความเข้าใจอันดีต่อประเทศ เพื่อนบ้าน เช่น วิถีชีวิต การศึกษา ภาษา ประเพณีและวัฒนธรรม ผู้บริหารและครูผู้สอน มีความเข้าใจถึงความแตกต่างทางเชื้อชาติและสัญชาติของผู้เรียน และลำดับสุดท้าย คือ สถานศึกษามีบุคลากรที่มีคุณวุฒิ ความรู้ความสามารถและประสบการณ์ทางการสอน เหมาะสมกับ การจัดการศึกษาให้กับนักเรียนจากประเทศเพื่อนบ้าน

ด้านงบประมาณ พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อเรียงลำดับค่าเฉลี่ย 3 ลำดับแรกจากมากไปหาน้อย คือ สถานศึกษามีการใช้จ่ายเงินงบประมาณ ตามแนวทางที่กำหนดและบรรลุตามวัตถุประสงค์สถานศึกษามีการตรวจสอบ ติดตาม ประเมินผล การใช้จ่าย เงินงบประมาณ สถานศึกษามีการวางแผน ในการใช้จ่ายงบประมาณให้เป็นไป อย่างมีประสิทธิภาพและมีความคุ้มค่า และลำดับสุดท้าย คือ สถานศึกษามีทุนการศึกษา สำหรับนักเรียนจากประเทศเพื่อนบ้าน

ด้านกฎระเบียบ พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ เรียงลำดับค่าเฉลี่ย 3 ลำดับแรกจากมากไปหาน้อย คือ สถานศึกษามีกฎระเบียบที่สนับสนุน

ต่อการจัดการศึกษาให้กับนักเรียนจากประเทศเพื่อนบ้านมาเรียนได้ เช่น การผ่อนผัน ค่าเล่าเรียน การลดค่าเทอมการจัดสรรทุนให้กับนักเรียนต่างชาติที่เรียนดีแต่ยากจน สถานศึกษามีกฎเกณฑ์ในการรับนักเรียนจากประเทศเพื่อนบ้านเข้าศึกษาในแต่ละปี เช่น แผนการรับนักเรียน วิธีการรับสมัครนักเรียน คุณสมบัติของนักเรียน สถานศึกษามีกฎระเบียบในการรับอาจารย์จากประเทศเพื่อนบ้านมาทำการสอน และลำดับสุดท้าย คือ สถานศึกษาสามารถประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการติดต่อเรื่องหนังสือเดินทางเข้า-ออกประเทศ แก่นักเรียนจากประเทศเพื่อนบ้าน

ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อเรียงลำดับค่าเฉลี่ย 3 ลำดับแรกจากมากไปหาน้อย คือ สถานศึกษาตั้งอยู่ใกล้สถานพยาบาล สำหรับให้บริการทางการแพทย์แก่นักเรียนได้อย่างสะดวก สถานศึกษาตั้งอยู่ใกล้แหล่งจำหน่ายสินค้าอุปโภคบริโภค นักเรียนสามารถเดินทางไปได้โดยสะดวก สถานศึกษาตั้งอยู่ใกล้ที่ทำการไปรษณีย์ นักเรียนสามารถใช้บริการได้อย่างสะดวก และลำดับสุดท้าย คือ สถานศึกษามีบุคลากร เจ้าหน้าที่หรือหน่วยงานเฉพาะสำหรับดูแลรับผิดชอบนักเรียนจากประเทศเพื่อนบ้าน

ด้านอาคารสถานที่และอุปกรณ์ทางการศึกษา พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อเรียงลำดับค่าเฉลี่ย 3 ลำดับแรกจากมากไปหาน้อย คือ สภาพแวดล้อมในบริเวณโรงเรียน มีความร่มรื่น สะอาด สวยงามและเอื้อต่อการเรียนรู้ สถานศึกษามีสภาพแวดล้อมและบรรยากาศของความเป็นไทย เพื่อให้นักเรียนได้ภาคภูมิใจในความเป็นไทย สถานศึกษามีห้องน้ำ ห้องส้วม ที่ถูกสุขลักษณะ และลำดับสุดท้าย คือ สถานศึกษามีที่พักเพื่อรองรับนักเรียนจากประเทศไทยและประเทศเพื่อนบ้านได้อย่างเพียงพอ

2. ความพร้อมในการจัดการศึกษาเพื่อการให้บริการทางการศึกษาแก่ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวและราชอาณาจักรกัมพูชา ตามทัศนะของผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. แนวทางการพัฒนาสถานศึกษาตามแนวชายแดน ให้เป็นแหล่งบริการทางการศึกษาของประเทศเพื่อนบ้านประกอบด้วย การดำเนินการตามขั้นตอนแบบ DAPPA และการกำหนดเป้าหมาย กิจกรรม ตัวชี้วัดความพร้อมทั้งด้านวิชาการ ด้านบุคลากร ด้านงบประมาณ ด้านกฎระเบียบ ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกและด้านอาคารสถานที่และอุปกรณ์การศึกษา

อภิปรายผล

การศึกษามีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศ ในฐานะที่เป็นกระบวนการโดยตรงต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เพื่อให้มีคุณภาพ มีคุณสมบัติสอดคล้องกับความต้องการในการใช้กำลังของประเทศ เพราะการศึกษาเป็นกระบวนการหนึ่งในพัฒนาบุคคล ให้มีความเจริญงอกงามทุกด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านสติปัญญา อารมณ์และสังคม ดังนั้น ถ้าหากประเทศใดมีทรัพยากรมนุษย์ ที่มีประสิทธิภาพ กำลังคนจะเป็นปัจจัยที่สำคัญในการพัฒนาประเทศ ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง ขณะเดียวกันจากข้อค้นพบของการวิจัย ได้สะท้อนให้เห็นถึงการบูรณาการการจัดการศึกษา เพื่อการพัฒนาและการให้บริการทางการศึกษา ต้องคำนึงถึงปัจจัยในด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็น ด้านสังคมที่สถานศึกษาจะต้องจัดการศึกษาที่มีคุณภาพและมาตรฐาน การจัดหลักสูตร และกระบวนการเรียนรู้ วัดผลประเมินผลผู้เรียน โดยใช้เครื่องมือที่หลากหลายเหมาะสมกับผู้เรียนที่แตกต่างกันในด้านเชื้อชาติ รวมถึงการมีเครือข่าย ข้อตกลงความร่วมมือกับสถานศึกษาของประเทศเพื่อนบ้าน นอกจากนี้ยังรวมถึงการถ่ายทอด กฎเกณฑ์และระเบียบแบบแผน ความคิด ความเชื่อของสังคมด้วย ในด้านวัฒนธรรม คือ ความเข้าใจอันดีต่อประเทศเพื่อนบ้าน เช่น วิถีชีวิต การศึกษา ภาษา ความแตกต่างทางเชื้อชาติและสัญชาติผู้เรียน การถ่ายทอดประเพณี และมรดกทางวัฒนธรรมในสังคม เพื่อสืบทอดไปยังคนรุ่นหลัง และด้านเศรษฐศาสตร์ ที่สถานศึกษาต้องใช้จ่ายเงินงบประมาณให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ ตรวจสอบค่าใช้จ่าย เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและความคุ้มค่าต่อการจัดการศึกษาได้ เช่น การผ่อนผัน ค่าเล่าเรียนทุนสำหรับนักเรียนต่างชาติ และการพัฒนากำลังคน เพื่อนำไปสู่การพัฒนาและเพิ่มความมั่นคงให้แก่ประเทศ เพื่อให้ประชากรมีการอยู่ดีกินดียิ่งขึ้น ซึ่งจากการศึกษาความร่วมมือในการจัดการศึกษา เพื่อการให้บริการทางการศึกษาแก่ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวและราชอาณาจักรกัมพูชา ในสถานศึกษาตามแนวชายแดน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จังหวัดอุบลราชธานี ผู้วิจัยนำความเป็นสหวิทยาการของการศึกษา เพื่อพัฒนามาบูรณาการร่วมกับศาสตร์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องในข้างต้นมาอภิปรายผลดังนี้

1. จากการศึกษาคือความร่วมมือในการจัดการศึกษา เพื่อการให้บริการทางการศึกษาแก่ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวและราชอาณาจักรกัมพูชา พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้เนื่องจากสถานศึกษาตามแนวชายแดนส่วนใหญ่ มีปัจจัยที่ไม่เอื้อต่อความร่วมมือในการจัดการศึกษาให้กับนักเรียนของไทยและนักเรียนจากประเทศเพื่อนบ้านตามแนวชายแดนไทย ที่ติดกับสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวและประเทศกัมพูชาหลายประการ เช่น การสร้างเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการกับสถานศึกษาของประเทศ

เพื่อนบ้าน นโยบายหรือแผนงานในการขยายการจัดการศึกษา เพื่อรองรับนักเรียนจากประเทศเพื่อนบ้านเข้ามาศึกษา นโยบายหรือแผนงานในการจัดการศึกษาให้กับนักเรียนที่มีความแตกต่างทางเชื้อชาติ สัญชาติและชนกลุ่มน้อย ปริมาณและคุณภาพของบุคลากร เจ้าหน้าที่ดูแลรับผิดชอบนักเรียนจากประเทศเพื่อนบ้านยังไม่เพียงพอ คุณวุฒิ ความรู้ความสามารถและประสบการณ์ทางการสอนของบุคลากร การขาดงบประมาณที่ใช้สำหรับจัดการเรียนการสอนและการปรับปรุงพัฒนาอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อมในการเรียนรู้ที่เอื้อต่อนักเรียนจากประเทศเพื่อนบ้าน ตลอดจนบุคลากรขาดความมุ่งมั่นและขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงาน เมื่อมีนักเรียนจากประเทศเพื่อนบ้านเข้ามาับการศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์ (2552) ที่ได้กล่าวไว้ว่า ปัจจัยที่ไม่เอื้อต่อความสำเร็จในการจัดการศึกษาให้กับนักเรียนชายขอบในจังหวัดชายแดนของไทยที่ติดกับประเทศกัมพูชา ก็คือ สภาพการขาดแคลนครูที่สามารถจัดการเรียนการสอนได้อย่างต่อเนื่อง เพราะครูขอย้ายออกนอกพื้นที่บ่อย การขาดความพร้อมด้านสื่อเทคโนโลยีเพื่อการจัดการเรียนการสอน โดยเฉพาะในพื้นที่ชายแดนทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือ สภาพทางเศรษฐกิจที่ยากจนของครอบครัว สภาพครอบครัวที่แตกแยกเนื่องจากผู้ปกครองต้องอพยพไปทำงานต่างพื้นที่ไม่เอื้ออำนวยต่อการส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนาตนเองอย่างเต็มศักยภาพ เนื่องจากผู้เรียนไม่ได้รับการส่งเสริม สนับสนุนด้านการเรียนจากที่บ้านอย่างเต็มที่ กระบวนการจัดเลขาทางสังคมจากครอบครัวทำได้ยากลำบาก อีกทั้งเป็นการสร้างโอกาสให้เด็กบางส่วนถูกละเมิดทางเพศ สภาพสิ่งแวดล้อมทางสังคมที่สร้างโอกาสหรือชักจูงให้เด็กใช้ชีวิตชีวิตที่ไม่ถูกต้องตามครรลองของวัฒนธรรม สังคมไทย โดยเฉพาะบ่อนการพนันตามแนวชายแดน ปัญหายาเสพติดในชุมชน บางพื้นที่ตามแนวชายแดน ความหลากหลายด้านชาติพันธุ์ของผู้เรียน ซึ่งหมายรวมถึงภาษา วัฒนธรรม วิถีชีวิต ค่านิยมบางประการมีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ของนักเรียนและความเหลื่อมล้ำ ในเชิงนโยบายสำหรับพื้นที่ชายแดน การขาดนโยบายและแนวปฏิบัติที่เป็นรูปธรรมชัดเจน เฉพาะสำหรับโรงเรียนในพื้นที่ชายแดนประเทศไทย-กัมพูชา ทั้งด้านวิธีการงบประมาณและระบบการประเมินทำให้ครูและบุคลากรในพื้นที่รู้สึกว่าคุณเองไม่ได้รับความเป็นธรรม และจากรายงานวิจัยของ พิณสุตา สิริธรรังศรี (2552) ยังได้กล่าวเพิ่มเติมเกี่ยวกับการจัดการศึกษาสำหรับชายแดน รอยต่อและผู้ที่หลบหนีเข้าเมืองอาจสร้างปัญหาให้กับประเทศในอนาคต สมควรตระหนักและจัดหลักสูตร กระบวนการเรียนการสอนเป็นกรณีพิเศษ เพื่อให้สอดคล้องกับกลุ่มคนและชาติพันธุ์ การวางแผน การรับนักเรียน การกำหนดชั้นเรียน การจัดอัตรากำลังครู

และงบประมาณ รูปแบบการจัดการศึกษาที่หลากหลายและมีคุณภาพ จึงควรนำมาใช้ในการจัดการศึกษาชายแดนและรอยต่อของประเทศ นอกจากนี้ รายงานการวิจัยของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2548) ได้กล่าวถึง อุปสรรคในการเตรียมความพร้อมในการเปิดหลักสูตรนานาชาติของสถาบันการศึกษาของรัฐบาลและสถาบันของเอกชนไว้ว่า ไม่มีอาจารย์ที่สอนเป็นภาษาอังกฤษได้ ขาดแคลนอาคารสถานที่ที่เหมาะสมในส่วนที่เกี่ยวข้องหอพักนักศึกษาต่างชาติ ขาดแคลนเครื่องมือ วัสดุ อุปกรณ์ หลักสูตรและเนื้อหาของหลักสูตรที่มีอยู่ยังไม่เหมาะสม ยังไม่สามารถสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับสถาบันการศึกษาในต่างประเทศ ยังมีปัญหาเรื่องทุนการศึกษาให้นักศึกษาต่างชาติ ซึ่งสิ่งเหล่านี้ได้ส่งผลให้เห็นถึงความพร้อมในการจัดการศึกษา เพื่อการเป็นศูนย์กลางทางการศึกษาของประเทศเพื่อนบ้านโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนความพร้อมในการจัดการศึกษา เพื่อการเป็นศูนย์กลางทางการศึกษาของประเทศเพื่อนบ้านในสถานศึกษาตามแนวชายแดนเป็นรายด้าน ผู้วิจัยอภิปรายผลได้ดังนี้

ด้านวิชาการ พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้เนื่องจากสถานศึกษาส่วนใหญ่ไม่สามารถจัดการศึกษาตามมาตรฐานสากลและขาดหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ รวมถึงการประเมินผลผู้เรียน โดยใช้เครื่องมือที่หลากหลายเหมาะสมกับผู้เรียนที่แตกต่างกัน ในด้านเชื้อชาติ ศาสนาและวัฒนธรรม และสถานศึกษาส่วนใหญ่ยังไม่มีเครือข่ายและข้อตกลงความร่วมมือทางวิชาการกับสถานศึกษาของประเทศเพื่อนบ้าน เช่น การเยี่ยมเยียน การแลกเปลี่ยน นักเรียนหรือบุคลากร การศึกษาดูงาน ซึ่งจากรายงานการวิจัยโครงการศึกษาวิจัยเพื่อเสริมสร้างบทบาทของประเทศในการเป็นศูนย์กลางทางการศึกษา ของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2548) กล่าวว่า วิสัยทัศน์ในการเปิดหลักสูตรนานาชาติ ควรมีความร่วมมือระหว่างสถาบันการศึกษามหาวิทยาลัยที่มีชื่อเสียงในต่างประเทศ โดยมีพันธะสัญญาร่วมจัดหลักสูตร จัดการเรียนการสอน โดยใช้บุคลากรจากต่างประเทศหมุนเวียน รวมทั้งการแลกเปลี่ยนนักศึกษาในโครงการ ทั้งนี้เพื่อเกิดความมั่นใจในเรื่องคุณภาพและประสิทธิภาพในการจัดการศึกษาตามมาตรฐานสากล และกล่าวว่า การกระตุ้นให้สถาบันทำความตกลงร่วมมือทางวิชาการกับสถาบันในต่างประเทศ ได้ประกอบกิจกรรมทางวิชาการร่วมกันอย่างจริงจัง และต่อเนื่อง ทั้งนี้เพื่อเป็นการพัฒนาคุณภาพและศักยภาพของบุคลากร เพื่อเสริมสร้างชื่อเสียงและการยอมรับในสากล สอดคล้องกับงานวิจัยของ เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์ (2552) ที่ได้กล่าวไว้ว่า การจัดกิจกรรมเชื่อมสัมพันธ์กับประเทศเพื่อนบ้านในด้านต่าง ๆ เช่น การศึกษา กีฬา ศิลปวัฒนธรรม การท่องเที่ยว การประกอบอาชีพ เป็นรากฐานที่ดีในการยกระดับความสัมพันธ์และความร่วมมือในภูมิภาคอาเซียน สอดคล้องกับงานวิจัยของ ประสิทธิ์ นรากร (2543) ได้ศึกษา

เรื่อง บทบาทของโรงเรียนในการส่งเสริมการพัฒนาชุมชนบริเวณจุดผ่อนปรนตามแนวชายแดน ไทย-กัมพูชา ด้านอำเภอโป่งน้ำร้อน จังหวัดจันทบุรี พบว่า โรงเรียนควรมีบทบาทในการส่งเสริม การจัดการศึกษา กีฬา และการรับเด็กชาวกัมพูชา เข้ามาเรียนร่วมกับเด็กไทย นอกจากนี้ สุวิชัย โกศัยยะวัฒน์ (2551) ยังได้กล่าวว่า การมีนโยบายให้สถานศึกษาจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น ของตนเองเป็นการเปิดโอกาสให้เขตที่มีพื้นที่ติดต่อกับชายแดนของประเทศเพื่อนบ้าน สามารถ เปิดสอนภาษาต่างประเทศ โดยเฉพาะภาษาของประเทศเพื่อนบ้านได้ โดยให้โรงเรียนมัธยมศึกษา ในเขตพื้นที่ ที่มีความพร้อมเป็นโรงเรียนนำร่องในการจัดการเรียนการสอน แม้ว่าโครงสร้าง ของหลักสูตร ไม่เอื้ออำนวยต่อการเปิดการเรียนการสอนเป็นรายวิชาได้แต่โรงเรียนสามารถ จัดเป็นกิจกรรมเสริมหลักสูตรในรูปแบบของชุมนุมภาษาหรือชมรมระหว่างศึกษาอยู่ ทำให้นักเรียนได้รับความรู้ด้านภาษาของประเทศเพื่อนบ้านเพิ่มขึ้น และจากรายงานการวิจัยของ พินสุดา สิริธรรังศรี (2552) กล่าวว่า การจัดการศึกษาสำหรับชายแดนรอยต่อ และผู้ที่หลบหนี เข้าเมือง สมควรตระหนักและจัดหลักสูตร กระบวนการเรียนการสอนเป็นกรณีพิเศษ เพื่อให้สอดคล้องกับกลุ่มคนและชาติพันธุ์ รูปแบบการจัดการศึกษาที่หลากหลายและมีคุณภาพ จึงควรนำมาใช้ในการจัดการศึกษาชายแดนและรอยต่อของประเทศและควรให้ความสำคัญ กับการเตรียมหลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอนสำหรับกลุ่มคนย้ายถิ่น รวมถึงแรงงาน ข้ามชาติ สอดคล้องกับ กนิษฐา นาวารัตน์ (2549) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบและกลยุทธ์ การส่งเสริมความเป็นศูนย์กลางการศึกษานานาชาติของประเทศไทย พบว่า รูปแบบที่เหมาะสม ในการส่งเสริมให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางการศึกษานานาชาติในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ คือ การสร้างหลักสูตรนานาชาติให้ได้มาตรฐานสากล การสร้างผลงานวิจัยและนวัตกรรม ในภูมิภาค การสร้างความร่วมมือทางวิชาการกับสถาบันทั้งในและต่างประเทศและการส่งเสริม การแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมระหว่างชาติ และงานวิจัยของ มณีนัย ทองอยู่ (2540) ได้จัดทำ โครงการวิจัยเรื่อง สถานภาพการให้ความร่วมมือทางวิชาการของมหาวิทยาลัยขอนแก่น แก่ประเทศ เพื่อนบ้าน พ.ศ. 2534-2537 โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาสถานภาพการให้ความร่วมมือทางวิชาการ ของมหาวิทยาลัยแก่ประเทศเพื่อนบ้าน ผลการวิจัยพบว่า มีคณะและหน่วยงานของมหาวิทยาลัย ประมาณครึ่งหนึ่ง คือ 11 คณะ และสถาบันที่ให้บริการทางวิชาการแก่ประเทศเพื่อนบ้าน โดยคณะ ในกลุ่มสาขาวิชาวิทยาศาสตร์สุขภาพ เป็นกลุ่มสาขาที่ให้บริการทางวิชาการเป็นจำนวนโครงการ มากที่สุดและมีมูลค่าสูงสุด ทั้งนี้จำนวนโครงการที่มหาวิทยาลัยให้ความร่วมมือกับประเทศ เพื่อนบ้านในช่วง พ.ศ. 2534-2537 มีรวมทั้งสิ้น 38 โครงการ คิดเป็นมูลค่าทั้งสิ้น 48.7 ล้านบาท สำหรับประเทศที่รับบริการทางวิชาการนั้น พบว่า ประเทศเพื่อนบ้านในอนุภาคลุ่มแม่น้ำโขง

ทั้ง 5 ประเทศ ล้วนได้รับความร่วมมือทางวิชาการจากมหาวิทยาลัยขอนแก่น แต่ได้รับในระดับที่ต่างกัน กล่าวคือ ประเทศลาวได้รับในจำนวนโครงการมากที่สุด ส่วนประเทศเมียนมาร์ได้รับน้อยที่สุด การให้บริการทางวิชาการนี้ได้ครอบคลุมประเทศต่าง ๆ รวมทั้งสิ้น 22 ประเทศ ทั้งในทวีปเอเชียและทวีปแอฟริกา

ด้านบุคลากร พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เนื่องจากบุคลากรตามแนวชายแดนมีความสามารถในการสื่อสารภาษาของประเทศเพื่อนบ้านได้ และมีภาษา วัฒนธรรม ที่คล้ายคลึงกันของประเทศไทยและประเทศเพื่อนบ้านทำให้มีความเข้าใจถึงวิถีชีวิต ประเพณีและวัฒนธรรม ผู้บริหารและครูผู้สอน มีความเข้าใจถึงความแตกต่างทางเชื้อชาติและสัญชาติของผู้เรียน ตลอดจนบุคลากร มีขวัญกำลังใจที่ดีในการปฏิบัติงาน ทำให้มีความมุ่งมั่นและจริงจังในการสนับสนุนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนเพื่อการรองรับนักเรียนจากประเทศเพื่อนบ้านเข้าศึกษา สอดคล้องกับงานวิจัยของ เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์ (2552) ได้กล่าวไว้ว่า ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของครูในพื้นที่ ความเสียสละของครูและบุคลากรทางการศึกษาทั้งภาครัฐและเอกชน คุณภาพของผู้บริหารและครู ความพร้อมของโรงเรียนทั้งด้านบุคลากร สื่อเทคโนโลยีและสภาพอาคารสถานที่ที่เอื้อต่อการจัดการเรียนการสอน การมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนของภาครัฐและการมีส่วนร่วมขององค์กรเอกชน ชุมชนให้การสนับสนุนส่งเสริมการจัดการศึกษาในพื้นที่ ขวัญและกำลังใจในการทำงานของครู ที่ได้รับจากการดำเนินนโยบายของภาครัฐ ซึ่งจะนำไปสู่ความมุ่งมั่นผูกพันในการทำงานในพื้นที่และเจตจำนงของภาครัฐที่จะส่งเสริม สนับสนุนการจัดการศึกษาในพื้นที่ชายแดนของไทยที่ติดกับประเทศกัมพูชา โดยการกำหนดนโยบายเฉพาะและแนวทางการปฏิบัติที่ชัดเจน เป็นปัจจัยที่เอื้อต่อความสำเร็จในการจัดการศึกษาให้กับนักเรียนชายขอบในจังหวัดชายแดนของไทยที่ติดกับประเทศกัมพูชา สอดคล้องกับงานวิจัยของ ชาญ สกุลทอง (2542) ได้ศึกษากำลังขวัญในการปฏิบัติงานของข้าราชการครู โรงเรียนชายแดน สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดอุบลราชธานี พบว่า ด้านศักดิ์ศรีของอาชีพ มีกำลังขวัญอยู่ในระดับสูง ความตั้งใจและการอุทิศตนให้กับงาน มีกำลังขวัญอยู่ในระดับสูง สอดคล้องกับงานวิจัยของ มั่นนิ ผดุงทักษิณ (ม.ป.ป.) ได้ทำการศึกษารูปแบบการจัดการเรียนรู้อระบบสองภาษา (ไทย-มลายู) แบบประยุกต์ จังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งผู้วิจัยสรุปผลการศึกษาที่เกี่ยวกับด้านความพร้อมของบุคลากร คือ มีการสร้างความเข้าใจนโยบายการสอนสองภาษาให้กับผู้บริหาร โรงเรียน ครู ผู้แทนชุมชน และศึกษานิเทศสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาที่รับผิดชอบการสอนสองภาษา นำคณะผู้บริหารและครูศึกษาดูงานการสอนสองภาษาในโรงเรียนของรัฐและเอกชน ทั้งก่อนและระหว่างดำเนินโครงการ ช่วยเพิ่มโลกทัศน์การสอนสองภาษาให้กับคณะทำงานและสามารถนำมาประยุกต์

กับการสอนสองภาษา (ไทย-มลายู) ของโรงเรียนนาร่อง สอดคล้องกับงานวิจัยของ
สำนักความสัมพันธ์ต่างประเทศ สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ (2551) ได้กล่าวไว้ว่า
การเตรียมความพร้อมด้านอาจารย์ผู้สอน บุคลากรสายสนับสนุน อาจารย์ผู้สอนภาษาไทย
ความพร้อมด้านความเข้าใจประเทศเพื่อนบ้านของผู้บริหารและคณาจารย์ ด้านหลักสูตรการสอน
และมาตรฐานการศึกษา เป็นการเตรียมความพร้อมด้าน โครงสร้างพื้นฐานทางการศึกษา
ของสถาบันการศึกษาในการจัดการศึกษาให้กับนักศึกษาต่างชาติในการรองรับนโยบายการพัฒนา
ประเทศให้เป็นศูนย์กลางการศึกษาในกลุ่มประเทศเพื่อนบ้าน ดังนั้นจึงส่งผลให้ด้านบุคลากร
จึงอยู่ในระดับมาก

ด้านงบประมาณ พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้เนื่องจากการศึกษา พบว่า
งบประมาณสำหรับใช้จ่ายเงินของสถานศึกษายังไม่เพียงพอในการปรับปรุง โครงสร้างพื้นฐาน เช่น
งบประมาณในการพัฒนาอาคารเรียน ที่พักสำหรับนักเรียน ห้องสมุด งบประมาณในการพัฒนา
บุคลากรทางการศึกษาและการจ้างอาจารย์ชาวต่างชาติมาสอน งบประมาณสำหรับจัดสรร
เป็นทุนการศึกษาสำหรับนักเรียนจากประเทศเพื่อนบ้าน สอดคล้องกับงานวิจัยของ มณีมัย ทองอยู่
(2540) ได้จัดทำโครงการวิจัยเรื่อง สถานภาพการให้ความร่วมมือทางวิชาการของมหาวิทยาลัย
ขอนแก่น แก่ประเทศเพื่อนบ้าน พ.ศ. 2534-2537 พบว่ายังมีปัญหาในเรื่องของงบประมาณ
มาดำเนิน โครงการ ปัญหาการประสานงานกับส่วนงานที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ ทั้งในประเทศ
และต่างประเทศและปัญหาความไม่ต่อเนื่องของงาน สอดคล้องกับงานวิจัยของ เสริมวิทย์ สมศักดิ์
(2545) ได้ศึกษาความพร้อมในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดเชียงใหม่
ปัญหาสำคัญที่พบ คือ งบประมาณยังไม่เพียงพอสำหรับการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน สอดคล้องกับ
งานวิจัยของ อำนวยพร พลจันทร์ (2546) ได้ศึกษาการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนมัธยมศึกษา
ในเขตชายแดน สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดราชบุรี พบว่า ปัญหาการจัดการเรียนการสอน
ที่สำคัญ คือ การจัดทำและการใช้สื่อและอุปกรณ์การเรียนการสอน มีน้อยและไม่ทันสมัย
ซึ่งมีสาเหตุมาจาก ความขาดแคลนงบประมาณในการดำเนินการ ขาดแคลนงบประมาณ
ในการจัดสร้างและการสนับสนุนงบประมาณจากชุมชนมีน้อย และสอดคล้องกับงานวิจัยของ
สำนักคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2545) ได้จัดทำรายงานการวิจัยเรื่อง ธุรกิจการศึกษา
นานาชาติเพื่อศึกษาแนวคิด วิธีการและยุทธศาสตร์การดำเนินธุรกิจการศึกษานานาชาติและได้จัด
ให้มีการสัมมนาเพื่อกำหนดแนวทางและยุทธศาสตร์การส่งเสริมการศึกษานานาชาติของประเทศ
ไทยให้สามารถแข่งขันได้ ทั้งนี้พบว่า ข้อเสียของการดำเนินธุรกิจการศึกษานานาชาติ ก็คือ สถาบัน
ไม่สามารถรักษาและสร้างความเป็นเลิศทางวิชาการให้เท่าเทียมกับสถาบันอุดมศึกษาของประเทศ

ที่พัฒนาแล้วได้ ด้วยปัญหาด้านงบประมาณของสถาบัน โดยเฉพาะในการจ้างอาจารย์ระดับเลิศ การลงทุนด้านอุปกรณ์และสื่อ รวมทั้งการวิจัย นอกจากนี้อาจารย์ระดับเลิศที่มีอยู่มักจะถูกดึงตัวไปสอนในสถาบันที่ให้ค่าจ้างและสวัสดิการที่สูงกว่าอยู่ตลอดเวลา และสำนักคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2545) ยังได้กล่าวไว้ว่า ควรมีการจัดหาทุนให้กับนักเรียนต่างชาติที่เรียนดี มาเรียนในมหาวิทยาลัยของไทย เพื่อเป็นการส่งเสริมความเป็นนานาชาติและประชาสัมพันธ์ การศึกษาของไทย รวมทั้งโฆษณาเผยแพร่บรรยากาศการลงทุนและชักจูงในกิจการการศึกษา ที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาประเทศไทยผ่านเครือข่ายต่าง ๆ สอดคล้องกับงานวิจัยของ สำนักความสัมพันธ์ต่างประเทศ สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ (2551) ได้ศึกษาความพร้อม ของสถาบันการศึกษาของไทยในการรองรับนโยบายการพัฒนาประเทศให้เป็นศูนย์กลางการศึกษา พบว่า การจัดสรรงบประมาณสำหรับจัดการศึกษาให้แก่นักศึกษาต่างชาติ สถาบันการศึกษา ส่วนใหญ่ไม่ได้มีการจัดสรรงบประมาณไว้สำหรับการจัดการศึกษาให้แก่นักศึกษาต่างชาติ และขาดงบประมาณสนับสนุนจากรัฐบาล สอดคล้องกับรายงานการวิจัยของ สำนักงาน คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2548) กล่าวว่า การเสริมสร้างบทบาท ของประเทศในการเป็นศูนย์กลางทางการศึกษานานาชาติรัฐ ต้องเข้าไปช่วยเหลือสนับสนุนในเรื่อง การเพิ่มงบประมาณให้กับสถานศึกษาของรัฐ โดยการที่รัฐจัดสรรเงินเพื่อจัดตั้งเป็นกองทุน สนับสนุนการเสริมสร้างบทบาทของประเทศด้านการบริการการศึกษานานาชาติ เพื่อให้เกิดดอกผล ที่สามารถนำไปสนับสนุนเป็นเงินทุนสำหรับพัฒนาบุคลากร จัดสรรทุนการศึกษา สนับสนุน การค้นคว้าวิจัยและการจัดหาวัสดุอุปกรณ์ด้านการศึกษา และยังได้กล่าวต่อไปว่า การขาดแหล่ง ทุนการศึกษาและการจัดสรรทุนการศึกษาที่เพียงพอและมีคุณภาพเป็นอุปสรรคในการกำหนด ศักยภาพและความพร้อมของระบบการศึกษาไทยในการให้บริการการศึกษานานาชาติ ดังนั้น จึงส่งผลให้ด้านงบประมาณอยู่ในระดับปานกลาง

ด้านกฎระเบียบ พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้เนื่องจากสถานศึกษา มีกฎระเบียบ ที่ไม่เอื้อต่อการสนับสนุนจัดการศึกษา ให้กับนักเรียนจากประเทศเพื่อนบ้านมาเรียน ได้ เช่น การผ่อนผันค่าเล่าเรียน กฎเกณฑ์ในการรับนักเรียนจากประเทศเพื่อนบ้าน กฎระเบียบ ในการรับอาจารย์จากประเทศเพื่อนบ้านรวมถึงการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการ ติดต่อเรื่องหนังสือเดินทางเข้า ออกประเทศ แก่นักเรียนจากประเทศเพื่อนบ้านยังไม่สามารถ ทำได้ ซึ่งจากงานวิจัยของ สำนักความสัมพันธ์ต่างประเทศ สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ (2551) ได้กล่าวไว้ว่า ในการเดินทางเข้ามาศึกษาต่อของนักศึกษาต่างชาตินั้น ปัจจุบัน พบว่า

ยังมีกฎระเบียบในหลายเรื่องที่เป็นอุปสรรคในการเดินทางเข้าประเทศของนักศึกษา อาทิ กฎหมายในเรื่องของการแจ้งถิ่นที่อยู่ของชาวต่างชาติที่เข้ามาพำนักในประเทศไทย ซึ่งมีความยุ่งยาก ซับซ้อน และทำให้นักศึกษาต่างชาติต้องผ่านกระบวนการตรวจสอบในหลายขั้นตอน ตั้งแต่การตรวจสอบของเจ้าหน้าที่ตรวจคนเข้าเมือง การตรวจสอบจากฝ่ายปกครอง และการตรวจสอบจากฝ่ายความมั่นคง นอกจากนี้ นักศึกษาต่างชาติที่เดินทางเข้ามายังประสบปัญหาความยุ่งยากในเรื่องการขอวีซ่าเข้าประเทศ ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจึงควรเร่งดำเนินการแก้ไขกฎหมายและระเบียบต่าง ๆ ให้มีความยืดหยุ่น และสนับสนุนให้เกิดการเดินทางเข้ามาศึกษาต่อสำหรับกลุ่มนักศึกษาจากประเทศเพื่อนบ้าน สอดคล้องกับงานวิจัยของ สำนักความสัมพันธ์ต่างประเทศ สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ (2552) ได้วิจัยเรื่อง การศึกษาวิจัยเพื่อพัฒนากลยุทธ์ความร่วมมือด้านการศึกษากับประเทศเพื่อนบ้าน พบว่า ความคิดเห็นเกี่ยวกับการศึกษาในประเทศไทย และความต้องการปัจจัยสนับสนุนการศึกษาของนักศึกษาจากประเทศเพื่อนบ้าน คือ การเดินทางเข้าออกประเทศไทย นักศึกษามีความต้องการในเรื่องการอำนวยความสะดวกในการเดินทางในด้านกฎหมาย เช่น การลดค่าธรรมเนียม Visa และอนุมัติ Visa ในระยะเวลาที่ยาวขึ้น นอกจากนี้ นักศึกษาส่วนหนึ่งต้องการให้ผู้เดินทางไปรับเมื่อเข้ามาประเทศไทยเป็นครั้งแรก ซึ่งสาเหตุดังกล่าวจึงส่งผลให้ด้านกฎระเบียบมีความพร้อมอยู่ในระดับปานกลาง

ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก พบว่า โดยรวมมีความพร้อมอยู่ในระดับปานกลาง แสดงว่าสถานศึกษาส่วนใหญ่ ยังมีปัญหาในเรื่องการให้บริการสาธารณะที่ทางสถาบันและชุมชนใกล้เคียงสถานศึกษา ควรอำนวยความสะดวกให้แก่นักเรียนและควรจัดเตรียมไว้ เช่น สถานพยาบาล การแพทย์ แหล่งจำหน่ายสินค้าอุปโภคบริโภค ไปรษณีย์ ธนาคาร การให้บริการขนส่งสาธารณะ ตลอดจนภายในชุมชนควรมีแหล่งท่องเที่ยวหรือสถานที่พักผ่อนหย่อนใจไว้สำหรับบริการแก่นักเรียน สอดคล้องกับงานวิจัยของ สำนักความสัมพันธ์ต่างประเทศ สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ (2551) ได้กล่าวว่า สถาบันการศึกษาของไทยควรมีการเตรียมความพร้อมในด้านสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อรองรับการจัดการศึกษา ให้แก่กลุ่มประเทศเพื่อนบ้าน ประกอบด้วย การอำนวยความสะดวกในเรื่องการเดินทางเข้าประเทศให้แก่ นักศึกษาต่างชาติ การมีหน่วยงานและเจ้าหน้าที่เฉพาะที่ทำหน้าที่ในการดูแลนักศึกษาต่างชาติ การจัดเตรียมคอมพิวเตอร์ เพื่อการค้นคว้าของนักศึกษาไว้ให้เพียงพอและการจัดระบบขนส่งที่สะดวกสบายและปลอดภัยไว้สำหรับให้บริการภายในสถาบันการศึกษาและระหว่างสถาบันการศึกษากับชุมชนภายนอก นอกจากนี้

ยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2548) ที่กล่าวไว้ว่า สาธารณูปโภคและสาธารณูปการ ต้องมีการให้บริการอย่างทั่วถึงและเพียงพอ แม้จะไม่ใช่ปัจจัยหลักในการบริหารจัดการการศึกษานานาชาติ แต่การมีสาธารณูปโภค และสาธารณูปการ เช่น ระบบไฟฟ้า น้ำประปา โทรศัพท์ ระบบโทรคมนาคมและบริการด้านขนส่งมวลชน ล้วนเป็นการเสริมสร้างบรรยากาศของการศึกษานานาชาติและเป็นปัจจัยที่กำหนดศักยภาพ และความพร้อมของระบบการศึกษาไทยในการให้บริการการศึกษานานาชาติ ซึ่ง

สำนักความสัมพันธ์ต่างประเทศ สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ (2552) ได้ศึกษาวิจัย เพื่อพัฒนากลยุทธ์ความร่วมมือด้านการศึกษากับประเทศเพื่อนบ้าน พบว่า ความคิดเห็นเกี่ยวกับการศึกษาในประเทศไทยและความต้องการปัจจัยสนับสนุนการศึกษานักศึกษาจากประเทศเพื่อนบ้าน คือ ในด้านที่เกี่ยวกับสิ่งอำนวยความสะดวกนักศึกษาต้องการห้องพักที่มีมาตรฐาน ด้านความสะอาดและความปลอดภัย มีกฎระเบียบการเข้า ออกห้องพักที่มีความยืดหยุ่นในเรื่องเวลา ขณะที่นักศึกษาในมหาวิทยาลัยของภาคตะวันออกเฉียงเหนือจะมีความต้องการในเรื่อง ความยืดหยุ่นในการประกอบอาหารในห้องพักเพื่อลดค่าใช้จ่าย นอกจากนี้ นักศึกษาบางส่วน ยังมีความต้องการที่จะได้รับสวัสดิการต่าง ๆ เช่น ด้านการรักษาพยาบาลหรือการประกันสุขภาพ และด้านความปลอดภัย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในพื้นที่ที่กำลังมีความขัดแย้ง

ด้านอาคารสถานที่และอุปกรณ์ทางการศึกษา พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้ เนื่องจากสภาพแวดล้อมในบริเวณโรงเรียนส่วนใหญ่มีความร่มรื่น สะอาด สวยงาม เอื้อต่อการเรียนรู้ มีบรรยากาศของความเป็นไทย เพื่อให้นักเรียนได้ภาคภูมิใจในความเป็นไทย มีห้องน้ำ ห้องส้วม ที่ถูกสุขลักษณะ มีอาคารและห้องเรียนที่เพียงพอและมีบริเวณสำหรับออกกำลังกายที่เหมาะสมและปลอดภัย ตลอดจนมีการจัดหาสื่อ คอมพิวเตอร์ หนังสือไว้บริการสำหรับนักเรียน ได้อย่างเพียงพอ สอดคล้องกับงานวิจัยของ จรัล พุ่มเพ็ชร (2549) ที่ได้ศึกษาสภาพการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่ตั้งอยู่ตามแนวชายแดนไทย-กัมพูชา จังหวัดศรีสะเกษ พบว่า ในด้านอาคารสถานที่มีการจัดกิจกรรมส่งเสริมให้นักเรียนรักโรงเรียนจัดสภาพแวดล้อมให้น่าดู น่าอยู่ น่าเรียนและเอื้อต่อการจัดการศึกษา ชุมชนให้การสนับสนุนระดมทุนและจัดหาสื่อเทคโนโลยีมาจัดการเรียนการสอน สอดคล้องกับงานวิจัยของ อุดม อริยวาณิช (2551) พบว่า การควบคุมดูแลรักษาวัสดุอุปกรณ์และครุภัณฑ์จำเป็นต้องใช้ในการจัดการศึกษา เพื่อเตรียมความพร้อมในการรองรับภารกิจการจัดการศึกษาและเพื่อให้การใช้อาคาร สถานที่และวัสดุอุปกรณ์ของทางราชการเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ กลุ่มค่าและเกิดประโยชน์สูงสุดต่อการจัดการศึกษา

ขั้นพื้นฐาน สอดคล้องกับงานวิจัยของ สำนักความสัมพันธ์ต่างประเทศ สำนักงานปลัดกระทรวง
ศึกษาธิการ (2551) ได้กล่าวว่า ความสวยงามของสภาพแวดล้อมและบรรยากาศความเป็นไทย
เป็นสาเหตุที่นักศึกษาต่างชาติเลือกมาศึกษาต่อในประเทศไทย นอกจากนี้ยังได้วิเคราะห์ความพร้อม
ของสถาบันการศึกษาในระดับมหาวิทยาลัยของรัฐบาลและเอกชนในการดำเนินงานเพื่อรองรับ
นโยบายการพัฒนาประเทศไทยให้เป็นศูนย์กลางการศึกษาในกลุ่มประเทศเพื่อนบ้าน ข้อมูลทั่วไป
ของสถาบันการศึกษา จากการศึกษา พบว่า สถาบันการศึกษาของไทยในระดับมหาวิทยาลัย
ส่วนใหญ่มีจุดแข็งในเรื่องความพร้อมของสถานที่และนโยบายของสถาบัน สอดคล้องกับงานวิจัย
ของ เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์ (2552) ที่ศึกษาวิจัยเรื่องสภาพการจัดการศึกษาให้กับนักเรียนชายขอบ
ในจังหวัดชายแดนของไทยที่ติดกับประเทศกัมพูชา พบว่า ความพร้อมของโรงเรียน
ทั้งด้านสื่อเทคโนโลยีและสภาพอาคารสถานที่ ที่เอื้อต่อการจัดการเรียนการสอน เป็นปัจจัยสำคัญ
ที่เอื้อต่อความสำเร็จในการจัดการศึกษาให้กับนักเรียนในจังหวัดชายแดนไทย นอกจากนี้
ยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
(2548) ที่กล่าวไว้ว่า อาคารสถานที่ วัสดุและอุปกรณ์ ต้องสามารถรองรับการจัดการสอนได้
อย่างมีประสิทธิภาพและให้บรรยากาศของการศึกษาในระดับสากล แหล่งค้นคว้าอ้างอิง ต้องมี
อย่างเพียงพอและสามารถเข้าถึงได้อย่างสะดวก รวมถึงเอกสาร ตำรา งานวิจัย ระบบ IT
และการบริการด้านห้องสมุดเป็นปัจจัยที่กำหนดศักยภาพและความพร้อมของระบบการศึกษาไทย
ในการให้บริการการศึกษานานาชาติ

2. จากการเปรียบเทียบความพร้อมในการจัดการศึกษา เพื่อการให้บริการทางการศึกษา
แก่ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวและราชอาณาจักรกัมพูชา ตามทัศนะของ
ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน พบว่า ทัศนะของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนมีความ
พร้อมในการจัดการศึกษาเพื่อการให้บริการทางการศึกษาของประเทศเพื่อนบ้าน โดยรวมแตกต่างกัน
ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ความแตกต่างของตำแหน่งหน้าที่การงานที่ผู้บริหารจะต้องมีภาวะผู้นำ
ในการส่งเสริมจัดการศึกษาเพื่อให้สถานศึกษาจัดการศึกษาได้ตามนโยบายของกระทรวง
ศึกษาธิการ และภาครัฐได้มีการจัดประชุมผู้บริหารเพื่อชี้แจงทำความเข้าใจอย่างต่อเนื่อง จึงทำให้
เกิดแรงจูงใจในการปฏิบัติสูง ซึ่งทำให้ผู้บริหารโรงเรียนส่วนมากได้รับข่าวสาร ความรู้และการ
ฝึกอบรมที่เกี่ยวกับการจัดการศึกษาอย่างสม่ำเสมอ ทำให้สามารถดำเนินการเป็นไป
ตามแนวนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ นอกจากนี้ผู้บริหารโรงเรียนเคยปฏิบัติหน้าที่
เป็นครูผู้สอน ซึ่งได้รับผิดชอบงานทุกด้านจึงมีประสบการณ์ทางการบริหารเป็นพื้นฐานประกอบ
กับผู้บริหารโรงเรียนแต่ละคนผ่านกระบวนการสรรหาที่เหมาะสมในการบริหารและมีวิสัยทัศน์

ในการบริหาร ทำให้ผู้บริหารมีภาวะผู้นำมากขึ้นและที่สำคัญผู้บริหารโรงเรียนผ่านการอบรมพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ทั้งเกิดจากการพัฒนาตนเองโดยการศึกษาต่อหรือการเรียนรู้ประสบการณ์จากการทำงานและการพัฒนานุเคราะห์ โดยสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหรือหน่วยงานอื่น ๆ ซึ่งสอดคล้องกับ ข้อบังคับคุรุสภาว่าด้วยมาตรฐานวิชาชีพของผู้บริหารสถานศึกษาที่ได้กล่าวไว้ว่า ผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีคุณสมบัติไม่ต่ำกว่าปริญญาตรีทางการบริหารการศึกษาผ่านการฝึกอบรมหลักสูตรการบริหารสถานศึกษา มีประสบการณ์ด้านปฏิบัติการสอนและต้องมีประสบการณ์ในตำแหน่งหัวหน้าหมวด หัวหน้าสาย หัวหน้างาน มีความเป็นผู้นำและสร้างผู้นำ ผู้บริหารจำเป็นต้องรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง สามารถปรับงานให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงและสามารถจัดการกับการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ได้สอดคล้องสมดุล ผู้บริหารจึงต้องตื่นตัวอยู่เสมอ มองเห็นการเปลี่ยนแปลงอย่างรอบด้านรวมทั้งการเปลี่ยนแปลงในอนาคตและกล้าที่จะตัดสินใจ ดำเนินการเพื่อผลในอนาคต (สำนักมาตรฐานวิชาชีพ, 2555)

ส่วนครูผู้สอน เนื่องจากเป็นผู้ที่นำนโยบายไปสู่การปฏิบัติในห้องเรียนอาจเห็นเป็นเรื่องใหม่ในวงการศึกษา ซึ่งครูผู้สอนบางคนอาจจะไม่เห็นความสำคัญและความจำเป็นในเรื่องดังกล่าว จึงทำให้ครูผู้สอนบางกลุ่มขาดความสนใจ ความกระตือรือร้น ขาดการเตรียมการที่ดี ขณะที่ผู้บริหารอาจจะขาดการชี้แจงและทำความเข้าใจแก่ครูและบุคลากรที่เกี่ยวข้องในการจัดการศึกษา จึงทำให้ครูและบุคลากรที่เกี่ยวข้องได้รับความรู้ความเข้าใจในการนำนโยบายไปปฏิบัติในเรื่องดังกล่าวไม่ดีเท่าที่ควร ทำให้บุคลากรบางส่วนขาดความร่วมมือร่วมใจและความพร้อมเพียง ในการจัดการศึกษา นอกจากนี้ภาระหน้าที่ในการสอนของครูที่เพิ่มขึ้น ทำให้ครูผู้สอนมีภาระงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอนและงานพิเศษเพิ่มขึ้นตามไปด้วย อีกทั้งครูตามแนวชายแดนส่วนหนึ่งมีการสับเปลี่ยนตัวผู้สอนกันอยู่เป็นประจำเนื่องจากความขาดแคลนครูและอัตราการโยกย้ายในพื้นที่มีสูง ซึ่งเหตุผลดังกล่าวจึงทำให้ทัศนคติของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนมีความพร้อมในการจัดการศึกษาโดยรวมแตกต่างกัน ซึ่งผลการวิจัยของ สนิษฐจันทร์ผง (2546) ได้ศึกษาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอเมืองลำพูน พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษามีภาวะผู้นำมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยอันดับแรก ได้แก่ ภาวะผู้นำทางการศึกษาและภาวะผู้นำทางวัฒนธรรม ภาวะผู้นำทางสัญลักษณ์ ภาวะผู้นำด้านมนุษยและภาวะผู้นำด้านเทคนิค สอดคล้องกับผลการวิจัยของ พร้อมบุญสายช่างทอง (2547) ที่ได้ศึกษาภาวะผู้นำของผู้บริหาร โรงเรียนปิ่นสร้อยแยลส์วิทยาลัย พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนปิ่นสร้อยแยลส์วิทยาลัย ได้ปฏิบัติตามภาวะผู้นำเชิงอิทธิพล ด้านอุดมการณ์ เชิงสร้างแรงบันดาลใจ เชิงกระตุ้นการใช้ปัญญาและเชิงมุ่งความสัมพันธ์เป็นรายคนบ่อยครั้ง

และผู้บริหารโรงเรียนได้ปฏิบัติตามภาวะผู้นำให้รางวัลตามสถานการณ์และจัดการแบบมีข้อยกเว้นเชิงรุกบ่อยครั้ง ภาวะผู้นำเชิงหลักเล็งการตัดสินใจ ความมีประสิทธิภาพและการสร้างความพึงพอใจในการทำงานบุคลากรเห็นตรงกันว่าผู้บริหารโรงเรียนได้ปฏิบัติบ่อยครั้ง สอดคล้องกับผลการศึกษาของ อังคณา ทิฏฐเวียง (2551) ที่ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารกับทีมงานที่มีประสิทธิผลของโรงเรียนอนุบาลเอกชนจังหวัดขอนแก่น พบว่า

1) ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงเรียนอนุบาลเอกชนในจังหวัดขอนแก่น โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การระบุนิวทัศน์ ด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ การเป็นแบบอย่างที่เหมาะสม 2) ทีมงานที่มีประสิทธิผลของโรงเรียนอนุบาลเอกชนในจังหวัดขอนแก่น โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ความเห็นพ้องกัน ด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ รูปแบบการทำงานที่หลากหลาย 3) ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารมีความสัมพันธ์ทางบวกกับทีมงานที่มีประสิทธิผลของโรงเรียนอนุบาลเอกชนในจังหวัดขอนแก่นในระดับสูงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ .01 และยังสอดคล้องกับผลการศึกษาของ วิภา เพชรจิระวรพงศ์ (2552) ได้ศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารตามความคิดเห็นของครู โรงเรียนมัธยม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษารุงเทพมหานคร เขต 3 พบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารตามความคิดเห็นของครู โรงเรียนมัธยม ตามทฤษฎีทั้ง 4 ด้าน ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ด้านผู้นำแสดงออกอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ ด้านนำสู่จุดมุ่งหมาย ด้านการแลกเปลี่ยนและการเปลี่ยนแปลงและด้านมิตรสัมพันธ์ตามลำดับ เมื่อเปรียบเทียบภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารตามความคิดเห็นของครู โรงเรียนมัธยมโดยจำแนกตามเพศ พบว่า โดยรวมครูที่มีเพศแตกต่างกันมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ทฤษฎีด้านผู้นำมิตรสัมพันธ์ครูมีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 นอกจากนี้ อภิศักดิ์ คงเจริญ (2545) ได้ศึกษาความพร้อมและปัญหาการดำเนินงานประกันคุณภาพโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 12 ผลการวิจัยพบว่า ความพร้อมในการดำเนินงานประกันคุณภาพของโรงเรียนมัธยมศึกษา ตามความคิดเห็นของข้าราชการอยู่ในระดับปานกลาง ผู้บริหารโรงเรียนกับครูปฏิบัติการสอนมีความคิดเห็นต่อความพร้อมในการดำเนินงานประกันคุณภาพแตกต่างกัน ข้าราชการปฏิบัติงานในโรงเรียนที่มีขนาดแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อความพร้อมในการดำเนินงานประกันคุณภาพโรงเรียนมัธยมศึกษาไม่แตกต่างกัน ข้าราชการครูที่ปฏิบัติงานในโรงเรียน ซึ่งตั้งอยู่ในเขตพื้นที่พัฒนาชายฝั่งทะเลภาคตะวันออกกับข้าราชการครูที่ปฏิบัติงาน

ในโรงเรียนซึ่งตั้งอยู่นอกพื้นที่พัฒนาชายฝั่งทะเลภาคตะวันออก มีความคิดเห็นต่อการดำเนินงานประกันคุณภาพโรงเรียนมัธยมศึกษา แตกต่างกันและปัญหาสำคัญในการดำเนินงานประกันคุณภาพโรงเรียนมัธยมศึกษา ประกอบด้วยขาดการศึกษาและการเตรียมการที่ดีในการควบคุมคุณภาพขาดความต่อเนื่องในการติดตามผลการดำเนินงานและขาดการเตรียมการที่ดีในการรับประเมิน ซึ่ง นพดล หัตถาพงษ์ (2547) ได้ศึกษา การดำเนินงานปฏิรูปการศึกษาตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครูอาจารย์ ในสังกัดสถาบันการอาชีวศึกษา ภาคตะวันออก พบว่า การดำเนินงานปฏิรูปการศึกษาตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครูอาจารย์จำแนกตามตำแหน่งผู้บริหารและครูอาจารย์ โดยรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และการดำเนินงานปฏิรูปการศึกษาตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครูอาจารย์จำแนกตามประสบการณ์การทำงาน โดยรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นอกจากนี้ อำนวยพร พลจันทร์ (2546) ที่ได้ศึกษาปัญหาการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตชายแดน สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดราชบุรี พบว่า ครูที่มีอยู่มีภาระงานมาก เฉลี่ยคาบสอนสัปดาห์ละ 23-24 คาบ กอปรกับภาระงานอื่นนอกเหนือจากการจัดการเรียนการสอนที่ต้องปฏิบัติ เช่น งานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน งานการเยี่ยมบ้าน โรงเรียนสีขาว ฯลฯ เมื่อภาระงานมาก จำนวนคาบสอนมาก จึงเสมือนความรับผิดชอบในบางส่วนลดลงหรือไม่สามารถดำเนินการได้ เช่น การเขียนแผนการสอน การจัดทำและการใช้สื่อ อุปกรณ์การเรียนการสอนมีน้อย ทำให้ครูส่วนใหญ่ไม่สมัครใจมาปฏิบัติงานในโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตชายแดน สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ชีระ รุญเจริญ (2545) กล่าวว่า ปัญหาการใช้ครู อาจารย์ไปทำหน้าที่อื่น นอกเหนือจากการจัดการเรียนการสอนมีค่อนข้างมาก ทำให้กระทบกระเทือนคุณภาพนักเรียน ซึ่งสาเหตุดังกล่าวข้างต้นอาจทำให้ทัศนะของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนมีความเห็นเกี่ยวกับการเตรียมความพร้อมในการจัดการศึกษาโดยรวมแตกต่างกัน

3. การนำเสนอแนวทางการพัฒนาสถานศึกษาตามแนวชายแดนให้เป็นแหล่งบริการทางการศึกษาของประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวและราชอาณาจักรกัมพูชา จากการวิเคราะห์ข้อมูลการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิร่วมกับการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพิ่มเติม ผู้วิจัยได้สังเคราะห์เป็นแนวทางในการพัฒนาสถานศึกษาตามแนวชายแดนให้เป็นแหล่งบริการทางการศึกษาของประเทศเพื่อนบ้าน โดยแนวทางดังกล่าวมีขั้นตอนดังนี้ การดำเนินการ (DAPPA) ประกอบด้วย การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานตามบริบทของโรงเรียน (Data Analysis)

สร้างตระหนักรู้ (Awareness) วางแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา (Planning) เตรียมความพร้อมทั้ง 6 ด้าน (Preparing) และลงมือปฏิบัติ (Acting) ทั้งนี้เนื่องจาก แนวทางในการพัฒนาสถานศึกษาตามแนวชายแดนให้เป็นแหล่งบริการทางการศึกษานั้น ควรมีการกำหนดนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา มีการกำหนดวัตถุประสงค์ เป้าหมายทางการศึกษา รวมถึงมีแผนการหรือแนวทางในการดำเนินการที่ชัดเจน เพื่อให้ครอบคลุมไปถึงผู้เรียนที่มีความแตกต่างทางด้านเชื้อชาติ ชาติพันธุ์ ทั้งด้านประเพณีวัฒนธรรม สามารถที่จะตรวจสอบความก้าวหน้าได้ ซึ่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 ได้กล่าวถึงสิทธิของบุคคลในการได้รับการศึกษาไม่น้อยกว่า 12 ปี ที่รัฐจะต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ โดยไม่เก็บค่าเล่าเรียน โดยรวมถึงผู้ยากไร้ ผู้พิการหรือทุพพลภาพ หรือผู้อยู่ในสถานะยากลำบาก ต้องได้รับการสนับสนุนจากรัฐเพื่อให้ได้รับการศึกษาโดยทัดเทียมกับบุคคลอื่น นอกจากนี้ นโยบายของคณะรัฐมนตรี สมัยนางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร นายกรัฐมนตรี ได้แถลงต่อรัฐสภา เมื่อวันอังคารที่ 23 สิงหาคม พ.ศ. 2554 ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาไว้ดังนี้ (สำนักงานเลขาธิการคณะรัฐมนตรี, 2554)

“สร้างความรู้ความเข้าใจในสิทธิและหน้าที่ความเสมอภาคและดำเนินการให้การศึกษาเป็นพื้นฐานของสังคมประชาธิปไตยที่แท้จริง ปรับปรุงโครงสร้างระบบบริหารการศึกษาโดยการกระจายอำนาจสู่พื้นที่ให้เสร็จสมบูรณ์โดยเริ่มจากพื้นที่ ที่มีความพร้อม”

“สร้างโอกาสทางการศึกษา กระจายโอกาสทางการศึกษาในสังคมไทย โดยคำนึงถึงการสร้างความเสมอภาคและความเป็นธรรมให้เกิดขึ้นแก่ประชากรทุกกลุ่ม ซึ่งรวมถึงผู้ยากไร้ ผู้ด้อยโอกาส ผู้พิการ ผู้บกพร่องทางกายและการเรียนรู้ รวมทั้งชนกลุ่มน้อย”

ซึ่งผลการวิจัยของ พิณสุดา สิริธรรังศรี (2552) ได้กล่าวถึง การจัดการศึกษาสำหรับชายแดนรอยต่อและผู้ที่ย้ายถิ่นเข้าเมือง สมควรตระหนักและจัดหลักสูตร กระบวนการเรียนการสอนเป็นกรณีพิเศษเพื่อให้สอดคล้องกับกลุ่มคนและชาติพันธุ์ การวางแผน การรับนักเรียน การกำหนดชั้นเรียน การจัดอัตราค่าเล่าเรียนและงบประมาณ รูปแบบการจัดการศึกษาที่หลากหลายและมีคุณภาพจึงควรนำมาใช้ในการจัดการศึกษาชายแดนและรอยต่อของประเทศ รวมทั้งควรคำนึงถึงเรื่องของสิทธิมนุษยชนที่การศึกษาจะต้องครอบคลุมถึงคนที่หลังไหลเข้ามา สอดคล้องกับรายงานวิจัยของ เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์ (2552) ที่ได้เสนอเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาการศึกษาให้กับนักเรียนชายขอบในจังหวัดชายแดนไทยที่ติดกับประเทศกัมพูชา ไว้ว่า อาจจัดทำเป็นแผนพัฒนาโรงเรียนชายแดน โดยกำหนดให้มียุทธศาสตร์ส่งเสริมความมั่นคงและแก้ปัญหาตามชายแดน เช่น ปัญหาเสพติด การพนัน รวมทั้งยุทธศาสตร์การพัฒนาคุณภาพการศึกษาในพื้นที่ ซึ่งอาจจะพิจารณาพื้นที่บางส่วนที่ดังตามแนวชายแดน ซึ่งมีนักเรียนสัญชาติกัมพูชาเข้ามาเรียนในอัตราสูงจัดตั้งเป็น

โรงเรียนมิตรภาพไทย-กัมพูชา โดยเน้นการเรียนสอนสองภาษา คือ ภาษาไทยและภาษาเขมร และเรียนภาษาอังกฤษฐานะภาษากลางของอาเซียน ขณะที่ผลการวิจัยของ ธเนศ จิตสุทธิภากร (2547) พบว่า องค์ประกอบของโปรแกรมการจัดหลักสูตรนานาชาติเพื่อสู่ความเป็นสากลมีองค์ประกอบด้วยกัน 6 ด้าน ประกอบด้วยนักศึกษา อาจารย์ กิจกรรมนานาชาติ ทรัพยากรสนับสนุนในการเรียนค้นคว้าหาข้อมูล การบริหารจัดการและหลักสูตรนานาชาติ โดยปัจจัยแห่งความสำเร็จของการจัดการโปรแกรมนานาชาติประกอบด้วย 13 ปัจจัย คือ วิสัยทัศน์ ภาวะความเป็นผู้นำ ความคล่องตัวในการบริหาร คุณภาพอาจารย์ หลักสูตรทันสมัย เว็บไซต์ทันสมัย การสื่อสารดี ประชาสัมพันธ์เชิงรุก ใช้ทรัพยากรร่วมกันให้เกิดประโยชน์สูงสุด มีแหล่งเงินทุนสนับสนุนภายนอก ความมีชื่อเสียงของสถาบัน ความสนใจร่วมกันและการบอกต่อของศิษย์เก่า ส่วนกลยุทธ์ในการจัดการโปรแกรมนานาชาติประกอบด้วย 2 ส่วน คือ 1) กลยุทธ์ในการพัฒนาสู่ความเป็นนานาชาติ ประกอบด้วย กลยุทธ์ในการเพิ่มความหลากหลายของนักศึกษา กลยุทธ์การเพิ่มความหลากหลายของคณาจารย์ กลยุทธ์ในการพัฒนากิจกรรมนานาชาติ กลยุทธ์ในการจัดสรรทรัพยากรที่เอื้ออำนวยความสะดวกต่อผู้เรียนในการค้นคว้าหาข้อมูล กลยุทธ์ในการพัฒนาหลักสูตรให้มีความเป็นสากล และกลยุทธ์ในการบริหารจัดการโปรแกรมนานาชาติ 2) กลยุทธ์ในการเพิ่มศักยภาพทางการแข่งขันให้มีความได้เปรียบทางการแข่งขัน ประกอบด้วย กลยุทธ์ในการสร้างความร่วมมือและกลยุทธ์ในการสร้างความเป็นเอกลักษณ์ของเนื้อหาหลักสูตร สอดคล้องกับผลการวิจัยของ กนิษฐา นาวารัตน์ (2549) พบว่า รูปแบบที่เหมาะสมในการส่งเสริมให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางการศึกษานานาชาติในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ประกอบด้วย วิสัยทัศน์ ได้แก่ การเป็นศูนย์กลางการศึกษานานาชาติในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในประเทศอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง (Greater Mekong Subregion/ GMS) ภายใน 5 ปี พันธกิจที่สำคัญ ได้แก่ การสร้างหลักสูตรนานาชาติให้ได้มาตรฐานสากล การสร้างผลงานวิจัยและนวัตกรรมในภูมิภาค การสร้างความร่วมมือทางวิชาการกับสถาบันทั้งในและต่างประเทศและการส่งเสริมการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมระหว่างชาติ โดยเป้าหมายหลัก ได้แก่ การพัฒนาคุณภาพบัณฑิตให้มีสมรรถภาพสากลและการพัฒนาหลักสูตรนานาชาติ ส่วนองค์ประกอบของรูปแบบและกลยุทธ์การส่งเสริมความเป็นศูนย์กลางการศึกษานานาชาติ (P.I.L.L.A.R. Model) ได้แก่ นโยบาย ระบบสารสนเทศ ผู้มีบทบาทหลัก กฎหมายและระเบียบ การจัดสรรงบประมาณและทรัพยากร โดยกลยุทธ์แบ่งเป็น 4 ระดับ ได้แก่ ระดับองค์กร แผนโครงการ และกลยุทธ์เพื่อนำไปปฏิบัติ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. จากผลการวิจัย พบว่า นโยบายหรือแผนงานในการขยายการจัดการศึกษา เพื่อรองรับนักเรียนจากประเทศเพื่อนบ้าน นักเรียนที่มีความแตกต่างทางเชื้อชาติ สัญชาติและชนกลุ่มน้อย ตามแนวชายแดนเข้ามาศึกษา ยังขาดความชัดเจน มีปัญหาการประสานความร่วมมือของหน่วยงานที่รับผิดชอบในพื้นที่มีลักษณะแยกส่วนกัน ไม่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน ดังนั้น หน่วยงานหลักที่รับผิดชอบในการจัดการศึกษาไม่ว่าจะเป็น ในส่วนของภาครัฐ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา หรือสถานศึกษาเอง ควรสร้างความชัดเจนในเรื่องของนโยบาย รวมถึงการส่งเสริมให้เด็กตามแนวชายแดน เด็กต่างด้าวหรือเด็กไร้สัญชาติได้รับการศึกษามากขึ้น ควรมีการจัดหลักสูตรพิเศษที่มีเนื้อหาสาระเหมาะสมสอดคล้องกับผู้เรียน จัดการศึกษาที่หลากหลาย มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมซึ่งกันและกัน รวมทั้งควรมีหน่วยงานที่รับผิดชอบชัดเจนและในการจัดการศึกษา ทุกหน่วยงานต้องทำงานร่วมกันจึงจะเกิดประสิทธิภาพ

2. จากผลการวิจัย พบว่า สถานศึกษายังไม่มีการสร้างเครือข่าย ข้อตกลงหรือความร่วมมือทางวิชาการกับสถานศึกษาของประเทศเพื่อนบ้านมากนัก รวมถึงขาดการสนับสนุนทางด้านการงบประมาณในการจัดการศึกษาและทุนการศึกษาสำหรับนักเรียนจากประเทศเพื่อนบ้าน ดังนั้น ภาครัฐและหน่วยงานทางการศึกษา ควรมีการส่งเสริมและสนับสนุนให้เกิดสถานศึกษาที่มีการสร้างความร่วมมือทางการศึกษา เช่น การเยี่ยมชม การแลกเปลี่ยนนักเรียน แลกเปลี่ยนบุคลากร การศึกษาดูงาน การแข่งขันทักษะทางวิชาการ คณิต กีฬา เป็นต้น นอกจากนี้ภาครัฐควรมีการจัดสรรงบประมาณเพื่อสนับสนุนการดำเนินการ ไม่ว่าจะเป็นในส่วนของทุนการศึกษาสำหรับนักเรียน งบประมาณในการอบรม พัฒนาบุคลากรทางการศึกษา และงบประมาณในการพัฒนา

3. จากผลการวิจัย พบว่า สถาบันการศึกษาบางแห่งยังขาดการเตรียมความพร้อมของบุคลากร ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของคุณวุฒิ ความรู้ความสามารถและประสบการณ์ทางการสอนที่เหมาะสมกับการจัดการศึกษา รวมถึงไม่มีบุคลากร เจ้าหน้าที่หรือหน่วยงานเฉพาะสำหรับดูแลรับผิดชอบนักเรียนจากประเทศเพื่อนบ้าน ดังนั้น ในการเตรียมความพร้อมเพื่อการให้บริการนักเรียนจากประเทศเพื่อนบ้าน สถาบันการศึกษาและหน่วยงานทางการศึกษาที่เกี่ยวข้อง ควรมีการเตรียมความพร้อมเพื่อพัฒนาคุณภาพของบุคลากร ไม่ควรจะเป็นการอบรมให้ความรู้ ความสามารถที่ต่อเนื่อง การส่งเสริมการศึกษาต่อ เป็นต้น รวมทั้งจัดหาหน่วยงานและเจ้าหน้าที่ในการให้การดูแลนักเรียนจากประเทศเพื่อนบ้าน ทั้งนี้เพื่อเป็นการอำนวยความสะดวกให้กับนักเรียนเหล่านี้ด้วย

4. จากผลการวิจัย พบว่า การเดินทางเข้ามาศึกษาของนักเรียนจากประเทศเพื่อนบ้าน สถานศึกษายังขาดการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการติดต่อเรื่องหนังสือเดินทาง เข้า-ออกประเทศ ให้แก่นักเรียนจากประเทศเพื่อนบ้าน และยังพบว่า มีอุปสรรคในเรื่องของ กฎระเบียบในการรับอาจารย์จากประเทศเพื่อนบ้านและข้อตกลงความร่วมมือระหว่างสถานศึกษา ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการดำเนินการแก้ไขกฎระเบียบต่าง ๆ เพื่อให้เกิดความยืดหยุ่น หรือผ่อนปรน ในเรื่องการเดินทางเข้าออกประเทศสำหรับนักเรียนจากประเทศเพื่อนบ้าน เป็นกรณีพิเศษและการแก้ไขหรือปรับหลักเกณฑ์ต่าง ๆ ในการทำข้อตกลงความร่วมมือทางวิชาการ กับสถานศึกษาของประเทศเพื่อนบ้าน

5. จากการวิจัย พบว่า ความพร้อมของบุคลากรครูและผู้บริหารยังพบปัญหาในเรื่องเกี่ยวกับ ขวัญกำลังใจในการปฏิบัติหน้าที่ตามแนวชายแดน การขาดแคลนครู เนื่องจากในพื้นที่ ชายแดนมีการโยกย้ายบ่อยครั้ง ดังนั้น รัฐบาล โดยกระทรวงศึกษาธิการควรมีการปรับหลักเกณฑ์ ในการสรรหาหรือการบรรจุแต่งตั้งครูให้เร็วขึ้น มีการปรับระบบการจัดสิทธิและสวัสดิการให้แก่ ครูในพื้นที่ชายแดน โดยเฉพาะและมีหลักเกณฑ์ในการประเมินครูและผู้บริหารกำหนดเป็นแนวทาง เฉพาะในพื้นที่ชายแดน ทั้งนี้เพื่อเป็นการสร้างขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของบุคลากร ในพื้นที่ตามแนวชายแดน

6. รัฐบาล หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนสถานศึกษาควรมีการสร้าง ความเข้าใจในเรื่องเกี่ยวกับเพื่อนบ้านรวมถึงในกลุ่มประเทศอาเซียน ด้วยการส่งเสริมการเรียนการสอนภาษา ต่างประเทศ เพื่อพัฒนาการติดต่อสื่อสารระหว่างกันในประเทศอาเซียน โดยการเพิ่มครู ที่จบการศึกษาด้านภาษาอังกฤษและภาษาของประเทศเพื่อนบ้านเข้าไปในทุกระดับชั้น เพื่อให้ นักเรียนสามารถสื่อสารภาษาอังกฤษและภาษาของประเทศเพื่อนบ้านได้ และควรมีการร่วมมือ กับภาคเอกชนในการรับอาสาสมัครเข้ามาสอนภาษาต่างประเทศ รวมถึงวัฒนธรรมของประเทศ ต่าง ๆ เพื่อการอยู่ร่วมกันด้วยความเข้าใจกันของประเทศด้วย

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับสภาพปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงาน ของสถานศึกษา เพื่อการให้บริการทางการศึกษาแก่ประเทศเพื่อนบ้าน
2. ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการให้บริการทางการศึกษาแก่ประเทศ เพื่อนบ้าน ทั้งนี้เพื่อเป็นแนวทางในการเตรียมความพร้อมของสถานศึกษาสู่การเป็นประชาคม อาเซียนในอนาคต

3. ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับแนวทางในการจัดการศึกษาสำหรับนักเรียนต่างวัฒนธรรม หรือนักเรียนจากประเทศเพื่อนบ้านที่เหมาะสมในอนาคต เพื่อให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องนำไป เป็นแนวทางในการจัดการศึกษาที่มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

มหาวิทยาลัยบูรพา
Burapha University